

ZOALS HET ALTIJD IS GEWEEST

roman

CLAIRE LOMBARDO

'Een krachtige verkenning van
huwelijk, moederschap en jezelf.'

— **BONNIE GARMUS**,
auteur van *Lessen in chemie*

New York Times-bestsellerauteur van *De mooiste tijd van ons leven*

1

Het gebeurt, zoals de meeste belangrijke dingen in haar leven gewoon gebeuren: bij toeval en bij iets wat ze normaal niet zou doen. En het gaat zoals het bij de meeste toevallige gebeurtenissen gaat. Ze vloeien voort uit volslagen plausibele beslissingen, het is een kleine verandering van een gewoonte die, bij nader inzien, misschien net iets te toevallig is. Eén minieme wijziging en prompt raakt alles in een vrije val, het universum grijpt grinnikend die zelden gekozen Andere Optie, rennend en met uitgestrekte armen, zoals zij nu, in een delicatessenzaak twee stadjes verderop, waar ze op de valreep een paar gourmethapjes koopt voor het etentje van haar man die vandaag zestig wordt.

Het is volgens alle normen niet meer dan een bescheiden vorm van afwijkend gedrag, een onbeduidende Andere Optie in dit geval – kiezen voor een winkel waar ze nooit komt omdat in haar vaste winkel de krab is uitverkocht.

Naderhand zal ze zich herinneren dat het zelfs even in haar was opgekomen – toen ze de eerste winkel met lege handen uitliep – dat zo'n onschuldige verandering van haar dagelijkse routine tot een catastrofe kon leiden, iets wat nooit had mogen gebeuren. Het is de manier waarop Mark, de wonderbaarlijk neurotische wetenschapper, altijd naar de wereld heeft gekeken. Een reeks keuzes die al dan niet wordt gemaakt en de ingewikkelde wiskundige gevolgen daarvan. Julia's eigen hersenen begonnen pas zo te werken toen ze hem al een hele tijd kende. Daarvoor had ze zich altijd vereenzelvigd met het idee dat bij het nemen van het ene besluit het luik naar het andere dichtging, dat het universum geen grootse orde kende, dat niets er eigenlijk echt toe deed. Mogelijk verklaart dit brisante verschil in ka-

rakter dat Mark plichtgetrouw is afgestudeerd in techniek en Julia haar opleiding Engels en Retoriek aan Kansas State nooit heeft afgemaakt.

Nu ze daarentegen al bijna dertig jaar samen zijn, kwam het heel even in haar op dat het gevolg van zo'n nonchalante routinewijziging desastreus kon zijn, alleen dacht ze dan eerder aan een filmische nachtmerrie, iets wat haar nooit was overkomen als ze de krab had laten zitten in plaats van dat kwartier door te rijden, een aanstormende vrachttrein bijvoorbeeld, of een landmijn, geen tachtigjarige vrouw die kieskeurig in de hoog opgetaste stapel kumquats kneep.

Eerst herkent Julia haar niet. Ze merkt haar niet bewust op, en ze blijft ook niet staan. Ze loopt langs het schap met biologische groenten en stevent af op de verse vis en mijmert over mogelijke leuke koopjes op de non-foodafdeling die in de meer afgelegen winkels nog op voorraad zijn. Net als ze overweegt de hele zaak uit te kammen of er nog iets te ontdekken valt dat in haar eigen winkel allang zou zijn weggegrist door de vaste clientèle, dringt het tot haar door; het gezicht van de vrouw landt met enige vertraging in haar brein door de camouflage die even overtuigend als onzichtbaar is: de veroudering.

Ze is niet iemand die bepaalde mensen echt uit haar leven heeft geband. Het aantal dat ze nooit meer hoopt tegen te komen is op één hand te tellen, en Helen Russo is daar toevallig een van. Dus waarom doet ze bij de schappen met non-food dan onwillekeurig toch een stap opzij om aan de drukte te ontsnappen en draait ze zich een kwartslag om goed te kunnen kijken? Het is meer dan achttien jaar geleden, wat tamelijk verbluffend is omdat ze elkaar indertijd minstens eenmaal per week zagen én gegeven hoe klein haar wereld is, een wereld waarin de kleine keus om naar een andere winkel te gaan al een hele mijlpaal is.

Ze weet ook niet wat haar beweegt om terug te lopen, maar Helen is niet meer op de groenteafdeling, ze is doorgelopen naar

de rij dispensers waar ze een zak pijnboompitjes weegt. Volgens het etiket kosten ze 16,75 dollar voor een half pond, en ze moet meteen denken aan dat soort uitspattingen op de middagen bij de Russo's thuis, het loodzware bestek, de schilderijen die er verdacht echt uitzagen, de flessen wijn die ze later thuis opzocht om tot de ontdekking te komen dat ze 58 dollar kostten.

Ze is hier om de ingrediënten te kopen voor feestelijke krabkoekjes, waar haar man dol op is. Bij de gedachte aan Mark wordt ze opeens duizelig. Ze voelt zich opgelaten met het lege mandje aan haar arm en legt er snel een kogelronde rode kool in. Enerzijds ziet Helen er allicht ouder uit dan ze zich haar herinnert, anderzijds ook niet, met die opgewekte paardenstaart, die glanzende blauwe kralenketting om haar hals. Julia doet nog een paar stappen, en nog een paar. Normaal is ze kampioen in het ontwijken, beweegt ze zich als een sluipschutter door winkels om niet met bekenden te hoeven praten. Dat valt niet te rijmen met de bizarre sociale aandrang die zich nu meester van haar heeft gemaakt en haar zo dicht naar de vrouw toe drijft, dat ze kan zien dat de leesbril boven op haar hoofd een goedkoop masaproduct is.

‘Helen?’

Als Helen zich omdraait, ziet ze een curieuze leegte in de ogen die haar langzaam van top tot teen opnemen. Julia bedenkt hoe ze eruitziet en strijkt door haar haar. Even maakt ze zich zorgen dat ze overkomt als een misdadiger – ze draagt wat Alma een ‘clownsbroek’ noemt en een afgedankt overhemd van Mark, een combinatie waarvan ze hoopt dat die als door een godswonder de indruk van een originele eigen stijl zal wekken, maar waarmee ze mogelijk eerder het tegenovergestelde bereikt. In deze contreien is het moeilijk te zeggen of een excentriek geklede vrouw met één biologische kool in haar mandje wordt aangezien voor een vagebond of iemand die zich een peperdure slodervoslook heeft aangemeten. Ze begint zich af te vragen in

hoeverre zij zelf is veranderd sinds de laatste keer dat ze elkaar zagen, en het gewicht van al die veranderingen is opeens overrompend. Nu ze erbij stilstaat, is ze meer wél veranderd dan niet. Opeens is ze zich bewust van het bonken van haar hart dat ze tot in haar oren kan voelen. Het is heel goed mogelijk dat Helen haar niet eens zal herkennen – die oude angst, haar meer dan bekend, dat je minder voor die ander betekende dan die ander voor jou. Maar dan reageert Helen.

‘Het is niet waar.’

Het bonken van haar hart wordt overstemd door het geroezemoes om haar heen van de vrouw die met de slager kibbelt, een man die in een onzichtbaar oortje praat, een kind in een bodywarmer dat met schelle stem een liedje over een babyhaai zingt. De stem van Helen is gek genoeg niet veranderd. Julia wordt niet tegen haar zin meegevoerd naar de middagen bij de Russo’s in de achtertuin, waar Helen, toen al ouder dan Julia nu is, haar ouderlijke platitudes, trefzekere oneliners en openhartige bekentenissen debiteerde, en altijd met de zelfverzekerdheid en het gemak van iemand die echt van haar leven genoot, tot ontzetting van Julia die dat destijds juist niet kon.

‘Ik... dacht al dat jij het was,’ zegt ze stuntelig.

‘Vertel me niet dat ik geen dag ouder lijk,’ zegt Helen, ‘dan laat ik je omleggen.’

Ze lacht nerveus. ‘Nee, je ziet er...’

‘Want ik moet zeggen dat de jaren jou zijn aan te zien, dus dan moet ik eeuwen ouder lijken.’

Ze vindt het eerder verrassend dan beledigend, en natuurlijk is ze ook veel ouder geworden, maar toch moet ze blozen. ‘Eeuwen is wel overdreven.’

Nu moet Helen lachen. ‘Enfin, je hebt me in elk geval herkend. Dat zegt al heel wat.’

‘Je ziet er geweldig uit,’ zegt ze bijna verlegen.

‘Ik weet nog dat je slecht was in liegen,’ zegt Helen. ‘Zelfs je

boodschappenmandje is niet overtuigend.'

Ze kijken allebei naar de kool. 'Ik was nog maar net begonnen,' waagt Julia te zeggen.

'Hoe gaat het?' vraagt Helen. 'Geef maar een samenvatting. De hoofdpunten.'

'O, ik...' Ze weet niet goed wat ze moet zeggen. Ze realiseert zich dat Helen al uit beeld was toen ze Alma kreeg, maar nu lijkt het vreemd om tegen een bijna vreemde te zeggen: Ik heb een kind gekregen! Zeventien jaar geleden! Er is geen beginnen aan om de hoofdpunten op te sommen. Er is in de afgelopen twintig jaar zoveel gebeurd, zoveel opgebloeid, zowel toxisch als het tegenovergestelde, frisse groene loten ontsproten aan verwoest land. Een nieuwe baan, nog een kind, dat verdubbelde engagement in haar huwelijk, en toen, daarna, kreeg het leven van alledag een zekere routine. Het opbouwen van een vriendenkring, kinderen die opgroeien, de adoptie van Suzanne, hun kleine zwarte terriërmix, de lappendeken van het dagelijks bestaan, wasverzachter, presidentsverkiezingen, de tijd die voortploetert. De felgekleurde biljartballen van vroeger, beweeglijk, dwingend en altijd tegen elkaar kletterend, waarbij ze om de haverklap moest ingrijpen en bijsturen, lijken opeens triviaal. Ze heeft Helen achttien jaar niet gezien, en het is geen doen alles in vogelvlucht op te noemen.

'Z'n gangetje,' zegt ze daarom maar. 'Gewoon. Kinderen, werk, die dingen.' Haar voormalige zelf zou verbaasd hebben gestaan van deze vrouw, die koffie gaat drinken met andere moeders, afrekent met een prestigieuze Nordstrom-creditcard en al met al redelijk sereen in het leven staat.

'Kinderen?' vraagt Helen. 'Meervoud?' Dit was de Helen die ze kende, die je eentonige leven vanuit compleet nieuwe invalshoeken bekeek en altijd wel een dof plekje wist op te poetsen of je op een glansplekje wees dat je zelf was ontgaan. Twee kinderen! Wat leuk! Helen trekt theatraal haar wenkbrauwen op en

dan is daar die blik van herkenning. 'Dat is ook zo. De laatste keer dat ik je zag, speelden er... allerlei dingen, toch?'

Ze vroeg zich af of Helen het zich herinnerde. Plotseling staat ze weer in die bibliotheek, op die ene vreselijke middag, en ziet ze de vrouw voor zich die ze toen voor de laatste keer dacht te zien.

'Ja, dat klopt,' zegt ze. 'En nu heb ik een dochter.'

'Lieve help, ik denk dat het zo gaat als je iemand een eeuwigheid niet meer ziet. En hoe gaat het met je zoon? Hij was toen nog jong.'

'Zo jong is hij niet meer,' zegt ze. 'Vierentwintig is hij nu.' Ben zat altijd bij hen op de grond, te spelen met de antieke treinen van Helens man, Pete, die ze voor hem uit de kelder had gehaald. Ze schraapt haar keel. 'En jij? Alles goed? Hoe gaat het met Pete?'

'Dood,' zegt Helen vlot, zonder een seconde te aarzelen. 'Hij dan, ik niet. Al sta ik, zoals we hebben vastgesteld, inmiddels met één been in mijn graf.'

'O mijn God.' Haar verdriet is plotseling en verrassend dicht aan het oppervlak: Pete Russo die vanaf het dak van hun huis naar haar zwaait, Pete Russo die Ben bongodrums liet maken van zijn lege verfblikken. 'Helen, wat...'

'Ik heb je in geen tijden gezien,' zegt Helen. 'Het is onvermijdelijk dat er in de tussentijd mensen doodgaan.'

'Wat erg voor je.'

'Vind ik ook,' zegt Helen, en even ontglipt haar een brokje stoere monterheid, waarna enige tederheid en verlatenheid de leegte vullen.

'Hoe gaat het met jou?'

'O, prima,' zegt ze. 'Het is heel lang geleden. In augustus... jemig, al vijf jaar.'

'Ik wist niet...'

'Julia.' Helen glimlacht naar haar. 'Het is niet erg. We gaan door. En de jouwe?'

‘De mijne?’

‘Je man.’

‘O.’ Vanwege hem is ze hier en voert ze een onwezenlijk gesprek in plaats van thuis te zijn, roerend in potten en pannen om het etentje voor te bereiden, de plek die het universum haar heeft toebedeeld. Hoe moet ze haar vertellen over Mark, Mark die bijna kapot was gegaan aan haar initiële ontmoeting met Helen Russo, Mark die in de afgelopen jaren goddank niet is overleden? ‘Hij is... het gaat goed met hem. Eigenlijk is hij... vandaag jarig. Daarom ben ik, eh, hier.’ Ze tilt dommig haar mandje op.

‘Natuurlijk,’ zegt Helen na een seconde. ‘De feestelijke rode kool.’

Ze lacht iets te laat.

Helen kijkt haar opnieuw aan. Haar blik is ondoorgrondelijk. ‘Dan kan je maar beter voortmaken. Het was fijn je te zien. Je ziet er gelukkig uit.’

‘O ja?’ Dat had ze niet willen vragen.

Helen lacht. ‘Ja.’

Het zou een uitgelezen moment zijn om Helen te vertellen dat ook zij gelukkig overkomt. Het zou ook het uitgelezen moment zijn om dingen te zeggen als ‘we moeten weer eens afspreken’ of ‘we moeten nodig bijpraten’.

‘Geniet ervan,’ zegt Julia potsierlijk, wijzend naar Helens boodschappenwagentje. Ze ziet nu pas dat er bijna lachwekkend weinig in ligt. Vier limoenen en een zakje noten.

‘Hm,’ zegt Helen. Ze raakt even Julia’s arm aan, en Julia is blij dat ze lange mouwen heeft, die haar kippenvel aan het oog onttrekken. ‘Jij ook.’

Ze is er niet bij met haar hoofd als ze later met haar boodschappen in de rij staat en ze op de band legt.

‘Hebt u aan uw herbruikbare tas gedacht?’ vraagt de caissière.

‘Met hart en ziel,’ zegt ze, maar de caissière kan er niet om lachen.

Ze kan pas weer echt ademen als ze achter het stuur van haar auto zit. De krab en ook de kool, waarmee ze zoveel medelijden had gekregen dat ze hem niet had teruggelegd op de piramide, liggen knus naast haar op de rijdersstoel. De meeste kritieke momenten met Helen speelden zich binnen een tijdsbestek van een paar maanden af, maar haar hersenen comprimeren ze nu ordentelijk tot niet meer dan een minuut, van huilen in de auto en loom wijn drinken bij Helen op de veranda tot de laatste keer dat ze haar zag in de bibliotheek. Dit alles binnen zestig seconden. Ze wordt duizelig en draait het dakraam open om diep adem te kunnen halen.

Op weg hiernaartoe had ze heel verantwoord – zij het ietwat vermoeid – naar de publieke omroep op de radio geluisterd, maar nu zet ze de speellijst van haar dochter op. Oude rockmuziek is weer hip, dus elk ander nummer herkent ze. Bowie en de Stones, afgewisseld door bands met ludieke namen als *You Will See Our Smiling Faces on the Nine Train*, *Reckon with Your Racist Grandfather*, of *Slight Rain for the Sanitary Landfill*. Haar dochter wordt er kregel van dat ze de namen nooit goed kan onthouden. Ze geeft toe dat ze de hedendaagse muzieksmaak van Alma niet helemaal vat, maar in haar wanhopige, aanhoudende hunkering naar haar dochters liefde heeft ze zichzelf aangeleerd de herrie te waarderen en ze zet het geluid zelfs harder terwijl ze het raampje opendraait voor wat frisse lucht.

Ooit beschouwde ze zichzelf als redelijk ingevoerd, cool zelfs. Ze ging met Mark bijna elk weekend naar een concert, ze kende de albums van Pavement bij naam en verschijningsdatum en probeerde Ben hetzelfde bij te brengen door de cd-speler altijd hard aan te zetten, harder dan nu, als ze hem naar de crèche bracht of tijdens hun dagelijkse doldwaze avonturen in de buurt, en dan moet ze uiteraard weer aan Helen denken, de fantoomaanraking van Helen op haar arm, hoe ongelooflijk het is dat ze de vrouw überhaupt zojuist heeft aangesproken. Ze denkt

ook aan de Helen van toen, in de serre met de vetplanten van haar botanische tuin, Helen die de wanhoop aanvoelde van de-gene die ze toen was, een hologige, sociaal gemankeerde jonge moeder in een shirt van The Jesus and Mary Chain, en haar uit de menigte plukte.

De speellijst is aanbeland bij 'Smells Like Teen Spirit' en ze voert het volume onstuimig op. De man die naast haar voor het stoplicht blijft staan kijkt haar veelbetekenend aan. Ze zet het geluid nog harder en is blij dat ze plankgas mag geven om in te voegen in het verkeer op de snelweg.

Als ze thuiskomt, is Mark in geen velden of wegen te bekennen, en dat is maar goed ook, want zodra ze de keuken binnenkomt, staat ze te wankelen op haar benen en beginnen de randen van haar blikveld zo vreemd te trillen, dat ze zich op de eerste de beste stoel laat zakken. Ze voelt de voorpootjes van Suzanne tegen haar schenen en de nerveuze snuit die haar onderbenen afsnuffelt, beledigd dat Julia haar niet zoals gewoonlijk met uitbundig tromgeroffel heeft begroet. Elke keer als Julia binnenkomt, of ze nu vijf minuten is weggeweest of vijf uur, onthaalt ze haar met wild rollende ogen en een enthousiast trillend lijfje, alsof ze de loterij heeft gewonnen. Niemand is ooit zo obsessief gek geweest op Julia als Suzanne, nog obsessief gekker dan Julia ooit op iemand is geweest, haar kinderen inclusief. Het is vleierend en soms ergerlijk, om zo intens bemind te worden.

'Koest maar, hondje,' zegt ze tegen Suzanne. 'Ik ben gewoon een beetje van slag.'

'Het is heel anders gegaan, maar prima hoor,' zegt Alma tegen iemand anders als ze de keuken binnenkomt. En dan: 'Mam?'

Ze opent haar ogen en kijkt op. Haar blikveld trekt open, ze ziet haar dochter staan, schitterend en angstaanjagend als een amazone, met haar weerbarstige donkere haar en opvallende groene ogen. Ze houdt een lege mengkom tegen haar borst ge-

drukt en verfrommelde blikjes frisdrank in haar handen.

‘Hallo, Ollie.’

Als de hond zachtjes piept, tilt Julia haar op.

‘Niet huilen,’ fluistert ze in haar vachtje.

‘Je moet haar gevoelens niet zo dirigeren,’ zegt Alma. Ze fronst haar wenkbrauwen. ‘Gaat het wel?’ Het is voor Alma een zeldzame blijk van bezorgdheid, en even wil Julia dat er echt iets is, dat ze haar dochter kan aanklappen voor een niet al te heftig akkefietje, zoals een splinter of een ontwrichte schouder, iets wat leidt tot fysiek contact met dit wezen dat zij heeft gebaard, dat wil zeggen, als Alma het zou aanbieden, wat ze als narcistische leeuw zou doen.

Zoals de zaken er nu voorstaan, zal het lastig manoeuvreren worden. Zinspelen op een fysiologisch mankement zal haar dochter (die niet echt warmloopt voor haar ouders, al hoeven ze van haar niet dood) achterdochtig maken, en de waarheid vertellen, dat ze zich staalt voor de confrontatie met haar vader na een confrontatie met de vrouw die haar bijna haar huwelijk heeft gekost, is uiteraard geen optie.

‘Ja hoor, het gaat prima,’ zegt ze. Suzanne wurmt zich los en springt van haar schoot. Net als een kat, net als haar dochter, trekt ze haar eigen grenzen en eist constant de aandacht op onder haar eigen onverzettelijke voorwaarden. ‘Prima, prima, prima.’

Ze recht haar rug, staat op en komt weer in beweging. In de keuken is er altijd wel iets te doen, vooral als Alma vrienden over de vloer heeft. Gemorste drank om op te dweilen, borden uit de vaatwasser halen of etensresten opruimen, zoals appelklokhuisen of de paarse korst van een in wijn gedrenkte, prijzige geitenkaas, die niet vanzelf in de afvalbak belanden.

Gelukkig neemt Alma er genoeg mee, gretig om de aandacht weer exclusief op zichzelf te vestigen, wat ze met het tomeloze zelfvertrouwen van een tiener als vanzelfsprekend beschouwt.

‘De tandartsenpraktijk belde om mijn afspraak te verzetten,’ zegt ze. ‘Dr. Gallagher had een sterfgeval in de familie.’

‘O, dat is...’

‘Wat me heel goed uitkomt, want we hebben deze week een projectgroep Europese studies in de bibliotheek. Goed dat de afspraak is afgezegd, bedoel ik, niet dat er iemand dood is, dus ik vroeg me af of ik de auto mocht meenemen, dan hoeft me niet zo laat nog op te komen halen.’

Alma was als kind superafhankelijk, als zeventienjarige is ze vrijwel autonoom en totaal ondoorgrondelijk. Ze is gemeen en beeldschon en ijselijk goed in wiskunde. Met haar vrienden maakt ze onnavolgbare grapjes over stand-up comedians en toast met avocado, ze schildert microscopisch kleine kersjes op haar nagels en waagt zich aan culinaire hoogstandjes die de koelkast vullen met ellipsvormige bagels en taarten van zes lagen.

‘Ik vraag het nu alvast, want de laatste keer zei je dat ik er te laat mee was,’ zegt ze. Na bijna twee jaar van broeierig stilzwijgen praat ze sinds korte tijd weer in volzinnen tegen Julia en Mark, en heeft ze de sluizen ook gelijk weer volledig opengezet. Tijdens het eten onderwerpt ze hen aan een stortvloed van onbegrijpelijke verhalen, wijdt uit over afleveringen halverwege het seizoen van tv-series die ze niet hebben gevolgd en sleept er allerlei ingewikkelde en overtuigende argumenten bij wanneer ze dingen van hen wil of hun toestemming nodig heeft. Een gesprek met haar voeren is een mechanische handeling die een voortdurende flexibiliteit vergt om de versnellingspook te hanteren, achteruit te rijden, krankzinnige afslagen te nemen of vanuit de werkelijke wereld naar een fictieve gekatapulteerd te worden zonder te stoppen om bij te tanken. Het staat in graniet gebeiteld dat ze volgende maand geaccepteerd wordt bij meerdere van de zeventien verheven en schreeuwend dure studies waarvoor ze zich heeft opgegeven, en omdat Julia in het slot-

stuk van haar dienstverband als moeder niet op de valreep nog trauma's wil introduceren, reageert ze op haar dochter als toen ze nog een slapende baby was: sluipend op kousenvoeten om de wakkere onrust te voorkomen. De dynamiek in hun huishouden heeft nog het meest weg van een jarenlange gijzelingssituatie.

'We zien wel,' zegt ze, en voor Alma kan protesteren, voegt ze eraan toe: 'Heb je bezoek?' Ze hoort minstens twee stemmen in de huiskamer en ze weet vrijwel zeker dat de ene van Margo Singh is.

Alma gooit de blikjes in de recyclebak. 'Ja.' Haar dochter weigert iets prijs te geven over haar relatie met Margo en te vertellen wat er precies tussen hen speelt. Elke poging van Julia om meer te weten te komen, werd met smalend gelach onthaald, wat indirect betekent dat haar visie op relaties te rigide is.

'Ze is niet mijn vriendin,' zei Alma onlangs. 'Maar ze is ook... niet níét mijn vriendin. Niemand noemt dat nog zo, mam.'

Julia had zich ingehouden en niet gevraagd wat niemand nog wat noemt. Alma's privacy, wisselend van prioriteit met Alma's schoolresultaten, Alma's ontluikende politieke opvattingen en Alma's acute existentiële verlangens, zijn momenteel een populair onderwerp. Bovendien mag Julia Margo, al zou het meisje wel iets luidruchtiger mogen lopen; ze heeft de neiging om triest als een grafdelver uit de schaduw op te doemen. Maar blijkbaar beschikt ze over een dosis gezond verstand en ze lijkt Alma gelukkig te maken.

'Leuk,' zegt ze. 'Waar is je pa? En is je broer er al?'

Alma's broemt iets dat klinkt als 'hoe moet ik dat weten?' en zet de mengkom in de gootsteen. Als ze Julia's blik voelt, pakt ze de afwasborstel. 'Wat ga je koken?'

'Van alles,' zegt ze afwezig. Ze trekt keukenkastjes open en zet spullen op het kookeiland. 'Die kleine quiches. Komkommersalade. Krabkoekjes.' Ze verzamelt haar keukengerei, de selderij, het broodkruim. Voordat haar middag werd verstoord, had ze

uitgekeken naar het kokkerellen, dat bewerkelijk genoeg is om in op te gaan maar niet zo bewerkelijk dat ze tegelijk geen negentien andere dingen kan doen, wetende dat ze niet op de hulp van haar kinderen hoeft te rekenen.

Alma draait zich met een ruk om. 'Jezuschristus, mam, meen je dat nou?' Ze doet alsof ze net is neergeschoten en Julia kijkt verschrikt over haar schouder of de zoveelste ramp haar heeft getroffen, maar alles lijkt normaal te zijn, afwaswater druppelt van de mengkom in haar dochters hand op de vloer.

'Wat is er?' vraagt ze geschrokken.

'Ik had je verteld dat ik geen vis meer wilde eten,' zegt Alma. 'Weken geleden al.'

Ze denkt even na. Het liefst was ze als bij toverslag verdwenen, een akelige gedachte die haar vaker bekruipt als ze met haar dochter een gesprek voert. Ook voelt ze zich ontstellend moe, langelegd door de zwaartekracht, een gevoel dat haar bijna haar hele moederschap heeft achtervolgd: abject ongeloof dat ze niet alleen verwacht wordt maar zelfs verplicht is 'nog dat ene ding erbij te doen'.

'Ben je dat vergeten?'

'Vergeten is sterk uitgedrukt,' zegt ze, terwijl ze een bosje koriander uit de koelkastdeur pakt. Eigenlijk wist ze het nog, ze had alleen gehoopt dat haar gesprek met Alma over 'gradueel veganisme' binnen een paar dagen achterhaald zou zijn, zoals wel vaker bij jongeren, en vervangen door een andere dringende noodzaak.

Ze haalt langzaam en diep adem door haar neus tot ze de luchtdruk tegen haar keel voelt. Ze heeft halfhartig aan prenatale yoga gedaan voor Ben werd geboren, zonder te beseffen dat de ademhalingsoefeningen haar zowel door het kraambed zouden slepen als haar twintig jaar later ervan zouden weerhouden haar tienerdochter door elkaar te rammelen.

'Waarom snuif je zo?'

‘Ik heb zuurstof nodig,’ zegt ze. ‘Mijn hersenen dan.’

‘Je zei dat je overwoog alle dierlijke producten te schrappen, voor het hele gezin,’ zegt Alma op een eigengereid toontje. Julia zou haar het liefst achter het behang plakken.

‘Schatje, als je het niet wilt eten, dan laat je het staan. Er zijn genoeg andere dingen.’

‘Neem je me nu in de maling?’ vraagt Alma. Ze wijst naar de rode kool die Julia afwezig in haar handen houdt, als een volleybal of een afgehaakt hoofd. De excuuskuur.

Ze wil lachen, ze vecht tegen de impuls, en voelt in plaats daarvan tranen in haar ogen prikken.

‘Waarom kijk je zo raar?’ vraagt Alma.

Marks thuiskomst is een welkome onderbreking. Hij is bezweet door het hardlopen, draagt een lycrabroekje en heeft een opvouwbaar waterfles aan een band om zijn middel, die ze onlangs vergeleek met een stoma. Hij buigt zich meteen over Suzanne voor een knuffel alsof hij haar in geen jaren heeft gezien. Sinds ze bij hen is, hebben ze zich allemaal op deze manier om haar heen gevoegd, al zijn ze het er unaniem over eens dat Julia iedereen overtreft.

‘Wat is dat voor ding om je pols?’ vraagt Alma. ‘Je ziet er vandaag nog gekker uit dan normaal.’

Hij steekt demonstratief zijn hand op met de paarse strook plastic, het prototype van een stappenteller dat op zijn werk wordt uitgetest en waar Julia hem al maandenlang ad nauseam over hoort. ‘De commerciële bandjes zijn ontstellend inaccuraat,’ zegt hij.

‘Vast,’ zegt Alma, ‘maar die zien er tenminste niet zó uit.’

‘Wat zijn we weer gezellig vandaag,’ zegt Mark als hij zijn arm om zijn dochter slaat. Ze sputtert tegen maar laat hem begaan, en leunt zelfs met haar hoofd op zijn schouder, bezweet en al. Julia komt al eeuwenlang niet zo dicht bij haar in de buurt. Alma straalt krachtige energiegolven uit die haar moeder, en duidelijk

niet haar vader, die ze veel leuker vindt, op een afstand houden.

Mark loopt naar Julia voor een kus, Alma kijkt walgend toe. Hun gezin is als een klok die nooit de juiste tijd aangeeft: gene- genheid is misplaatst en hoon overtrokken. Maar dat is nog al- tijd beter dan helemaal geen gevoelens. Mijn God, laat het beter zijn, denkt ze bij zichzelf.

‘Staat dat straks op tafel?’ Mark legt zijn hand om de kool alsof het een kristallen bol is, en Alma slaakt een gargantueske zucht voor ze naar de huiskamer verdwijnt. Ze luisteren naar het gedempte geluid van haar kousenvoeten in de gang.

‘Ik flans iets in elkaar,’ zegt ze. ‘Voor je verjaardag.’

Mark legt zijn handen op haar schouders. ‘Wat maak je dan?’
‘Dingen met dieren.’

‘Kan ik je helpen?’

‘Nee.’ Ze zegt het opgewekt en werpt hem een blik toe. ‘Mijn cadeautje voor jou.’

‘Plus dit allemaal.’ Hij maakt een armzwaai naar de uitge- stalde ingrediënten op het kookeiland, het arsenaal rode dru- ven op het aanrechtblad, de boodschappen. Ze vraagt zich af of iemand in de winkel haar in haar malle clownsbroek naar Helen heeft zien banjeren. Mark heeft een hand om haar nek gelegd en kneedt haar zachtjes. Er bestaat vast een echtelijk zesde zintuig waardoor de ene partij, die onbewust is gekwetst, opeens extra aardig doet en het schuldgevoel van de boosdoener verergert. Ze wordt er nerveus van en mept hem weg met een theedoeke.

‘Ga douchen,’ zegt ze. ‘Maak je presentabel.’

Ze kijkt hem na als hij de keuken verlaat, strijkt een hand door haar haar en probeert de energie van daarstraks, de ener- gie van voor Helen, weer op te roepen en op de acute taken te richten. Ze zal de kool in reepjes snijden voor een salade. Soms betrapt ze zichzelf op bepaalde gedachten – ik moet de tuinman nog betalen, het hondenvoer van Suzanne wordt op woensdag bezorgd – en staat dan versteld van haar eigen belachelijkheid.

‘Het leven is voor iedereen een worsteling,’ mijmert ze wel eens, tot groot vermaak van Mark, als ze die etter van een beursbengel naast hen tegen de bouwvakkers hoort razen, of als een eekhoorn ondersteboven zaden bietst uit de voedersilo van de zangvogeltjes, maar in feite is ze geen haar beter. Ze is gewend geraakt aan haar eigen belachelijke pietluttigheden.

Kool in reepjes snijden, godsamme nog aan toe. Eigenlijk is het verbijsterend hoe onwaarschijnlijk zoet haar leventje is geworden.

‘Een dapper, genuanceerd boek.’ —*THE NEW YORK TIMES*

Na een turbulente jeugd is Julia Ames in het rustige vaarwater van de middelbare leeftijd beland. Op haar 57^e heeft ze eindelijk het gevoel dat ze alles onder controle heeft.

Totdat een toevallige ontmoeting in de supermarkt haar terugwerpt in een verleden dat ze zorgvuldig heeft weggestopt. Het weerzien met Helen – ooit haar vriendin, nu een herinnering aan een allesverwoestende keuze – rijt oude wonden open. Terwijl haar gezin voor nieuwe uitdagingen komt te staan, wordt Julia geconfronteerd met de vraag of ze ooit écht verder is gegaan.

Zoals het altijd is geweest doorkruist het rotsachtige terrein van het echte leven, met Lombardo als cartograaf van het menselijke hart.

‘Een van die grote, existentiële romans over ouderschap, huwelijk, tieners, vriendschap en het gezinsleven.’

—MATT HAIG IN *THE GUARDIAN*

CLAIRE LOMBARDO doceert Creative Writing aan de universiteit van Iowa. Haar debuutroman *De mooiste tijd van ons leven* was een bestseller in Amerika en Duitsland, en is verschenen in elf talen.

www.uitgeverijmozaiek.nl

